

40. výroční konference LIBER

Barcelona, 29. 6. až 2. 7. 2011

Zpráva ze zahraniční cesty

40. výroční konference, s velmi ambiciózním mottem „*Připravit Evropu na rok 2020: Role knihoven ve výzkumu, vzdělávání a ve společnosti*“, se konala v kampusu Universitat politecnica de Catalunya. Kompletní program včetně některých prezentací lze nalézt na <http://bibliotecnica.upc.edu/LIBER2011/content/programme>.

Vlastní konferenci předcházely workshopy v úterý 28. 6. 2011 odpoledne a ve středu 29. 6. 2011 dopoledne.

V úterý proběhl workshop „*Libraries and research data: exploring alternatives for services and partnerships*“ zaměřený na problematiku správy a zpřístupňování primárních vědeckých dat a na úlohu knihoven v této oblasti. Pronikavé změny v oblasti vědeckého výzkumu zvyšují význam dat, jejich vytváření, využívání i opakovaného využití pro další výzkum. To přináší možnost zapojení knihoven do nových služeb souvisejících s uchováváním a zpřístupňováním těchto dat a jejich propojením s publikovanými výstupy. Znamená to také rozvoj nových technologií a nástrojů a podpůrných standardů, např. pro citování těchto dat. V průběhu workshopu byl např. představen mezinárodní projekt Dryad a jeho repozitář¹, aktivity a nástroje DataCite² nebo Dataverse Network³. Užitečné informace k dané problematice je možné najít na webu Digital Curation Centre⁴.

Ve středu proběhly dva zajímavé workshopy. Prvním z nich byl *ODE Workshop: Research data and scholarly communication – A role for the 21st Century Library*. LIBER je jedním z partnerů projektu ODE (Opportunities for Data Exchange⁵), který si klade za cíl nalézt a šířit dobrou praxi při sdílení, opakovaném využívání, uchovávání a citování primárních vědeckých dat. Workshop hledal odpovědi na otázky, jak se mohou knihovníci akademických knihoven podílet na těchto nových úkolech. Pro prostředí českých akademických knihoven, které ve většině případů ještě ani nezačaly s budováním funkčních institucionálních repozitářů, je ovšem toto téma zatím příliš vzdálené.

Druhým bylo výroční setkání zástupců SPARC Europe⁶, které bylo ovšem otevřeno i dalším zájemcům. V první části prezentovala ředitelka SPARC Europe Astrid van Wesenbeeck *Zprávu o činnosti organizace v letech 2010–2011*. Informovala mimo jiné o podkladech vytvořených pro workshop, který si klade za cíl naučit vědecké pracovníky publikovat v souladu s principy otevřeného přístupu. Workshop⁷ se skládá ze tří modulů a je možno ho volně využívat a modifikovat. Zmínila se také o dokumentu *The LERU Roadmap Towards Open Access*, který zveřejnila v červnu 2011 League of European Research Universities (LERU⁸). Tento dokument vypracovala pracovní skupina LERU pro otevřený přístup a je dalším důkazem toho, jak velký význam přikládají evropské špičkové výzkumné univerzity zveřejňování výsledků vědecké práce v souladu s principy otevřeného přístupu.

---

¹ <http://www.datadryad.org/repo/>

² <http://www.datacite.org/>

³ <http://dvn.iq.harvard.edu/dvn/>

⁴ <http://www.dcc.ac.uk/>

⁵ Více o projektu ODE lze nalézt na <http://www.alliancepermanentaccess.org/index.php/current-projects/ode/>

⁶ <http://www.sparceurope.org/>

⁷ <http://www.sparceurope.org/resources/sparc-eu-materials/workshops/TOTAL.pdf/view>

⁸ <http://www.leru.org/index.php/public/home/>

Oba výše zmíněné materiály jsou velmi inspirativní a využitelné v našem prostředí například pro aktivity, které budeme připravovat pro letošní open access week.

Druhou část workshopu tvořily dvě prezentace. V první představil Eelco Ferwerda funkční model publikování knih v souladu s principy otevřeného přístupu pro akademická vydavatelství – viz OAPEN Library⁹. Ve druhé hovořil Lars Bjornshauge o dalších plánech projektu DOAJ¹⁰.

Vlastní konferenci otevřelo, po úvodním slově prezidenta LIBER Paula Ayrise a Antonia Giró, rektora Universitat politecnica de Catalunya, vystoupení místopředsedkyně Evropské komise a komisařky pro Digitální agendu Neelie Kroes (na videu) a člena jejího kabinetu Carl-Christiana Buhra (živě). Oba znovu zdůraznili význam širokého otevřeného přístupu k výsledkům výzkumu financovaného z veřejných zdrojů pro další rozvoj evropských zemí a sumarizovány aktivity Evropské komise.

Na toto vystoupení navázala prezentace prvního zvaného přednášejícího Ricka Luce, ředitele knihoven Emory University (Atlanta, USA) s názvem *Ze země k mrakům: e-výzkum a vědecká knihovna*, v níž se zamyslel nad tím, že principy ukládání obrovského množství dat do „mraků“, jejich sdílení a opětovné využívání přinesou nutnost významných změn ve vědeckých knihovnách. Představil některé přístupy k přeformulování stávajících modelů vědeckých knihoven v rámci univerzity a zdůraznil, že se nejedná pouze o nové organizační a funkční modely, ale především o překonání mentálních bariér knihovníků samých.

Z dalších zvaných přednášejících měly vysokou úroveň přednášky Herberta Van de Sompela (Los Alamos National Laboratory, USA) a Almy Swan (Enabling Open Scholarship, UK). Van de Sompel v přednášce s názvem *Ke strojově využitelné vědecké komunikaci* upozornil na fakt, že strojově vytěžitelná vrstva vědecké komunikace se týká nejen vědeckých výsledků a primárních dat, ale také vědeckého procesu jako takového. Uvedl konkrétní příklady (např. meteorologická data) a naznačil jaké příležitosti a výzvy představuje tento vývoj ve vědecké komunikaci pro knihovny. Alma Swan v přednášce s názvem *Open access, repositories and H. G. Wells* vyšla z myšlenky „světového mozku“, se kterou před více než sto lety přišel H. G. Wells, a ve velmi živé a poutavě přednesené prezentaci předvedla její transformaci do světa otevřeného přístupu a repozitářů. Vedle prezentace nesporných úspěchů, kterých již bylo dosaženo, poukázala také na stále přetrvávající problémy a úskalí bránící většímu rozšíření otevřeného přístupu v praxi. Naopak přednáška Lorcana Dempseye (OCLC) s názvem *Vědecká knihovna, univerzita a síť* kupodivu žádné nové myšlenky ani inovativní řešení nepřinesla.

Představitelé hlavních sponzorů (Elsevier, ExLibris, ProQuest a EBSCO) se snažili své produkty nejen propagovat, ale pokusili se je popsat v širších souvislostech různých typů informačních služeb.

Těžiště konference bylo v paralelních sekcích s rozdílnou úrovní kvality. Ze zajímavých prezentací je možno jmenovat vystoupení dánských univerzitních knihovníků T. V. Hansena (Aalborg University Library) a K. Harbo (ASB Library, Aarhus) s názvem *Poznat potřeby uživatelů knihoven – experimentální cesta k inovacím orientovaným na uživatele*. Představili projekt tzv. „cestujících workshopů“, který byl řešen v rámci Danish Electronic Research Library (DEFF¹¹), což je instituce financovaná třemi ministerstvy. Ve vystoupení opakovaně zaznělo, že základním předpokladem pro dosažení cíle, tj. poskytnutí uživatelům takové služby, jakou opravdu potřebují, je nahrazení klasické „knihovnické logiky“ „uživatelskou

---

⁹ <http://www.oapen.org/home>

¹⁰ <http://www.doaj.org/>

¹¹ <http://www.deff.dk/>

logikou“. To znamená nejen se dotazovat uživatelů, jaké služby by si přáli, ale také změnit od základů knihovnické myšlení a budovat služby pro uživatele z pozice uživatele a ne z pozice knihovníka.

Další zajímavý projekt (realizovaný s finanční podporou JISC¹²) představil Graham Stone (University of Huddersfield, UK). V příspěvku s názvem *Má využívání knihovny vliv na dosažené studijní výsledky?* popsal podrobně cíl projektu, metodiku i dosažené výsledky. Na datech získaných z osmi britských univerzit byla potvrzena hypotéza, že existuje statisticky významná korelace mezi využíváním knihovny a dosaženými studijními výsledky.

Italské knihovnice Maria Cassella (University of Turin) a Magdalena Morando (Polytechnic of Turin) představily v příspěvku *Rozvíjení nových rolí pro knihovníky* výsledky širokého průzkumu na téma potřebných dovedností pro manažery a administrátory univerzitních repozitářů. Průzkum byl založen na dokumentu publikovaném pod hlavičkou SHERPA¹³ v srpnu 2007. Hlavním cílem bylo identifikovat znalosti a dovednosti potřebné pro řízení provozu úspěšného repozitáře, vytvořit popis pracovního místa a nastínit vzdělávací rámec pro tuto pracovní profesi. Jedním z výsledků studie bylo zjištění, že univerzitní vzdělávání v Itálii v oblasti knihovnictví a informační vědy potřebám této profese neodpovídá, a proto tito pracovníci získávají velkou většinu potřebných znalostí samostudiem. Chybí především vzdělávání v oblasti komunikačních schopností, projektového řízení a autorského práva.

Confederation of Open Access Repositories (COAR¹⁴) představila Alicia López Medina (Universidad Nacional de Educación a Distancia, Španělsko). COAR je mezinárodní nezisková asociace založená v roce 2009 s cílem zvýšit viditelnost výsledků výzkumu prostřednictvím sítě otevřených digitálních repozitářů. V současné době má více než 80 členů z 24 zemí celého světa. Činnost je orientována především na podporu regionálních a národních aktivit v oblasti repozitářů a na zajištění interoperability a standardizace procesů. Jsou zde tři pracovní skupiny. První se zabývá obsahem repozitářů, druhá interoperabilitou a třetí podporou národních aktivit a podporou manažerů repozitářů z profesního hlediska.

Konferenci uzavřelo výroční shromáždění členů. Členové obdrželi všechny materiály předem. Úvodem představil výkonný ředitel Wouter Schallier nové webové stránky LIBER¹⁵, které nyní mají nový zabezpečený prostor pro členy sloužící k vnitřní komunikaci a spolupráci. Kromě obvyklých bodů programu jako je zpráva o činnosti výkonného výboru a předsedů pracovních výborů bylo na programu schválení nové výše členských poplatků. Pro AKVŠ, která má stále ještě výhodu snížených poplatků, se bude jednat o nárůst ve výši 25 EUR na 210 EUR. Návrh na zvýšení byl schválen naprostou většinou hlasů, proti byl jen jeden. Nová výše poplatků bude platná nejméně po dva následující roky.

Prezident LIBER Paul Ayris představil zamýšlené změny ve vydávaném periodiku LIBER Quaterly. Od roku 2012 bude tento elektronický časopis s otevřeným přístupem vycházet ve dvou sekcích. V jedné sekci budou publikovány recenzované příspěvky, druhá sekce zůstane vyhrazena běžným informativním příspěvkům. Konkrétní podoba recenzované sekce, především z hlediska obsahu a zaměření, bude stanovena do konce roku 2011 pracovní skupinou, která byla k tomuto účelu zřízena. Zvažuje se, zda bude zaveden poplatek za publikování v režimu open access.

---

¹² <http://www.jisc.ac.uk/>

¹³ <http://www.sherpa.ac.uk/about.html>

¹⁴ <http://coar-repositories.org/>

¹⁵ <http://www.libereurope.eu/>

Proběhly také doplňující volby na tři uvolněná místa do výkonného výboru a zvolení členové zároveň obsadili pozice předsedů pracovních výborů *Heritage Collections and Preservation* a *Digitisation and Ressource Discovery*. Neobsazena zůstala pozice předsedy výboru *Communications & Marketing*, proto podle stanov byl vypsán na toto místo konkurz.

Konference přinesla řadu inspirativních podnětů pro činnost AKVŠ i pro jednotlivé vysokoškolské knihovny. Prezentované konkrétní projekty ukázaly témata, která by bylo užitečné nově zařadit do okruhu E – vysokoškolské knihovny FRVŠ. Podařilo se také získat předběžný souhlas Almy Swan k vystoupení na semináři k Open Access na jaře 2012 v Ostravě.

Mgr. Iva Prochásková
Mgr. Daniela Tkačíková